

PÍRODA A JEJÍ OCHRANA

Vztah člověka a přírody.

Zkuste nedýchat, nejíst a nepít, zkuste příměť prase, aby zarecitovalo báseň a kudlanku nábožnou, aby zkonstruovala automobil. Stejně jako kudlanka jsme živočišné, stejně jsme ale i něco navíc. Ne ve smyslu nadřazenosti, ale proto, že jsme dostali zvláštní dar, který ostatní zvířata nemají.

kobylka hnědá, Doupovské hory

Na jedné straně stojí zvířecí instinkt, nutnost přizpůsobit se nezměnitelným přírodním podmínkám, na straně druhé svoboda věle, v domě a rozum člověka. Člověk překročil hranici instinktu, zvířecí „přirozenosti“, získal moc a svobodu nad okolní přírodou. Na počátku svého vývoje, ve chvíli, kdy se vynořil z vody, byl člověk jako každé jiné zvíře. V průběhu vývoje se však člověk z přírody postupně vyděloval. Každý krok k vyššímu lidství znamenal současně krok od přírodního, zvířecího způsobu života.

Lidský rozum a svoboda přinesly na jedné straně obrovský rozvoj lidstva, na straně druhé stejnou ohromnou propast mezi člověkem a přírodou. Současně však je tento rozum a svoboda nadějí pro přežití lidstva a zabránění ekologickému kolapsu této planety, který by lidé patrně nepřehléli. V současné době je stále více patrné, že základní příčinou ekologických problémů nejsou technologie a znalosti, ale lidské hodnoty a postoje. Prvním krokem k nápravě je tedy změna vztahu k přírodě a prvním krokem k této změně je uvědomění si tohoto vztahu a svých postojů.

Jaký je postoj člověka k přírodě? Proč člověk chrání přírodu a životní prostředí? V nejobecnější rovině existují tři základní typy postojů:

Prvním je pojetí, které dává do středu člověka – člověk chrání přírodu pro sebe, pro následující generace, z přírody získává vše potřebné k životu a ničením přírody ničí prostředí a zdroje sám sobě.

Druhý náhled je založen na uznání hodnoty přírody a živých tvorů. Příroda má svoji hodnotu sama o sobě, zasluhuje ochranu už proto, že je, nejen pro svou užitečnost pro člověka, ale i pro hodnotu života jako takového.

Třetí postoj vychází ze zážitku víry, posvátné úcty a bázně. Příroda je posvátná – buď jako součást nebo aspekt božství, nebo jako Boží stvoření. Člověk má ze své úcty a vděčnosti využívat darů přírody, současně však nemá právo ji ničit nebo drancovat.

Příroda má svou krásu – a tu se nenaučíme slyšet a dívat za jediný týden i během obvyklého výletu v přírodě. Musíme co nejčastěji podstoupit cestu za přírodou, do přírody, k přírodě. Musíme se podrobit jejím zákonům, poslouchat její moudrý hlas. A ona mluví, vypráví, učí, radí i poukazuje. Poslechněš-li, budeš žít a dobře žít; porušíš-li její věčné zákony, dříve či později zaplatíš.

Růžička, V. (2000): Příroda a ekologie. Edice Vědecká zkouška. TDC, Praha

Ithanský rybník

vrba rozmarynolistá

rozchodník ostrý

Krušné hory

další informace o tématu

- www.portal.env.cz

- www.nature.cz

- www.ochranaprirody.cz

- Biologické principy ochrany přírody, Primack, R.B. a kol., Portál 2001

PÍRODA A JEJÍ OCHRANA

Opatření k ochraně přírody.

Tradice ochrany přírody na území České republiky sahá hluboko do středověku. Nejstarší známé písemné zmínky pocházejí z doby Karla IV. V Novohradských horách byly v první polovině 19. století vyhlášeny jedny z nejstarších rezervací v Evropě. Dynamický rozvoj české ochrany přírody se vznikem Československého státu. Nejvýraznějším novodobým mezníkem bylo přijetí zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

K zajištění ochrany přírody a krajiny by mělo sloužit zejména:

- Vytváření a ochrana územního systému ekologické stability krajiny, tj. vzájemně propojeného souboru přirozených nebo přirodně blízkých ekosystémů („kousky zdravé přírody“). Mohou to být například přírodní lesy, soustavy rybníků, kopce porostlé lesy a křovinami, mokřady a rašeliniště apod., které tvoří přirozené prostředí pro život živočichů a rostlin. Tato místa by měla být navzájem propojena pásy přirozené vegetace (například louky a křoviny v okolí vodního toku, pás lesa, pás křovin a mezí), což by zajišťovalo možnost migrace organismů.

- Ochrana planě rostoucích rostlin (a hub) a volně žijících živočichů. Podle zákona jsou chráněny všechny druhy živočichů a rostlin přirodním, sbírem a odchycem, které by mohly vést k zániku druhu na daném území. Mimo to zákon a vyhláška konkrétně stanovuje zvláště chráněné druhy ve třech kategoriích (přibližně 500 druhů rostlin a hub a 300 druhů živočichů):

- druhy kriticky ohrožené (například koniklec otevřený)
- druhy silně ohrožené (například vydra říční)
- druhy ohrožené (například lilie zlatohlávek)

Zákonem je chráněn nejen jednotlivý živočich či rostlina, ale i prostředí, ve kterém žijí. Roste-li tedy například na mokré louce ohrožený druh bahenní rostliny, nesmíme louku vysušit, protože vysušením louky by zaniklo prostředí pro život této rostliny.

- Vytváření sítě zvláště chráněných území. Chráněná území jsou rozdělena do šesti kategorií, první dvě jsou velkoplošná, zbývající čtyři maloplošná:

Národní parky

- nejceněnější velkoplošná území (zabírají asi 1,5 % z celkové rozlohy republiky - Krkonošský národní park, Šumava, Podyjí, České Švýcarsko)

Chráněné krajinné oblasti

- přírodních, krajinářských a kulturních významných rozsáhlých území (zaujímají zhruba 13 % celkové rozlohy státu a zatím jich bylo vyhlášeno 24)

Národní přírodní rezervace

menší území mimo úrodných přírodních hodnot s celostátním významem (v ČR jich je asi 110)

Přírodní rezervace

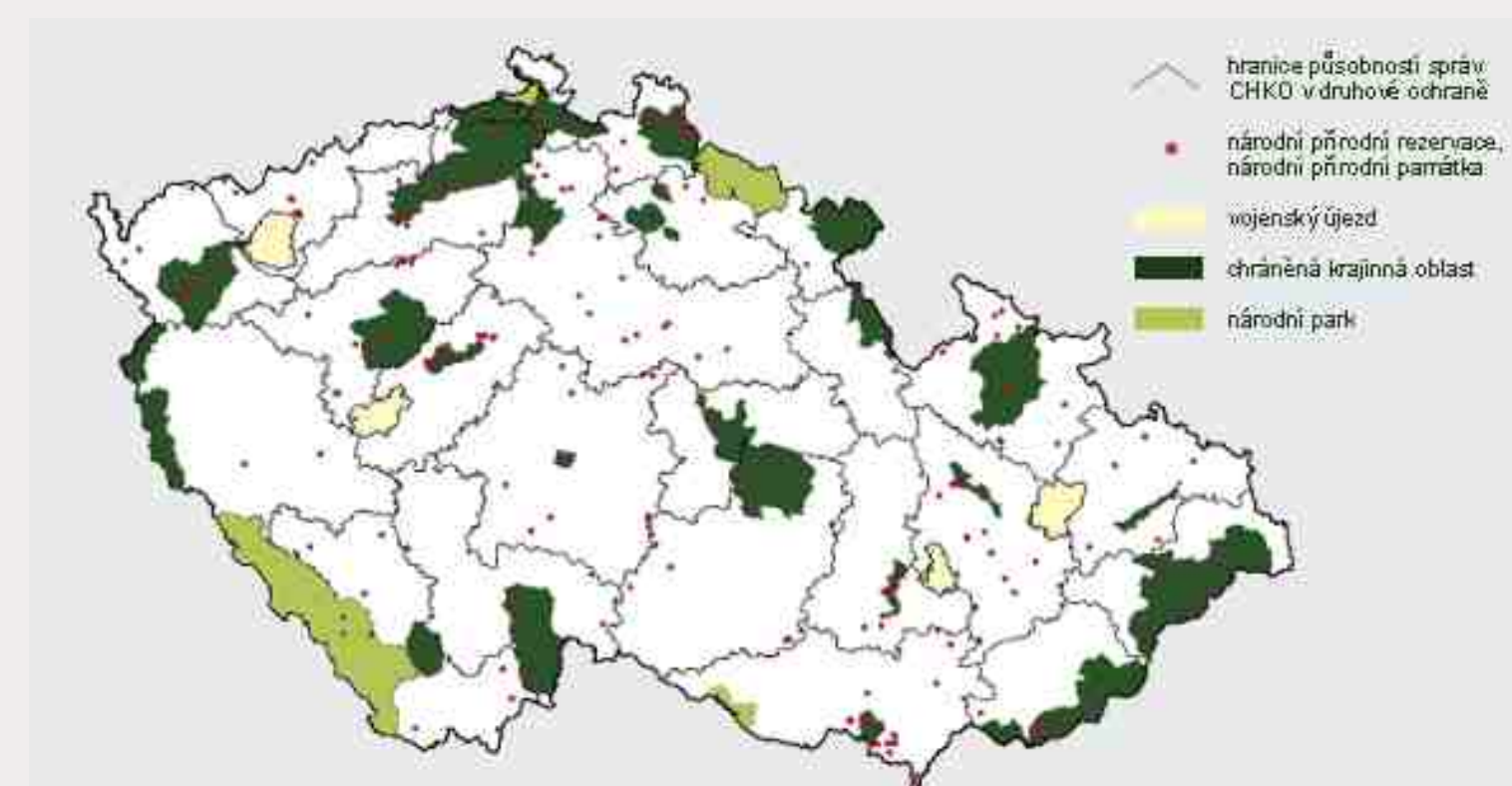
menší přírodních hodnotných území

Národní přírodní památka

přírodní útvar (skála, lom, jeskyně ...) s celostátním významem

Přírodní památka

významný přírodní útvar

Mapa zvláště chráněných území v ČR

CHKO Šumava, EVL Šumava

rašeliniště, niva Oborky

PP Stará Úhlava

PP Hořehledy, EVL Bradava

Natura 2000

Natura 2000 je název soustavy chráněných území evropského významu. Jejím prostřednictvím chráníme z evropského pohledu nejvýznamnější a nejvíce ohrožené druhy živočichů, rostlin a nejceněnějších přírodních stanovišť. Cílem ochrany lokalit soustavy Natura 2000 je jejich zachování nebo zlepšení jejich stavu, a tedy ochrana biologické rozmanitosti v rámci celé Evropské unie. Každý stát EU je povinen podle stanovených kritérií vymezit odpovídající lokality a zajistit jejich ochranu.

Soustavu Natura 2000 tvoří dva typy území. Prvním typem území jsou v naší republice ptačí oblasti, které členský stát musí vytvořit podle Směrnice o ochraně volně žijících ptáků 79/409/EHS. Jejich vyhlášení neprochází schvalováním Evropské komise a jednotlivé ptačí oblasti zřizuje Česká republika samostatně v souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny nařízení vlády. Vláda v posledním čtvrtletí roku 2004 vyhlásila 38 ptačích oblastí.

Druhým typem území jsou evropsky významné lokality, podle Směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin 92/43/EHS. Vláda již schválila národní seznam evropsky významných lokalit (863 lokalit), který v únoru 2005 předala Evropské komisi. Jejím úkolem je hodnotit, zda mají navržené lokality evropský význam a zda byl vybrán dostatečný počet reprezentativních lokalit (pokud ne, může ČR vyzvat k doplnění). Od schválení seznamu Evropskou komisí musí ČR do 6 let lokality vyhlásit za zvláště chráněná území, pokud jejich ochranu nezajistí smluvně. Proces vytváření části soustavy Natura 2000 dle Směrnice o stanovištích není ještě ukončen v žádné zemi EU.

Téma ochrany přírody zpracovali pracovníci Střediska ekologické výchovy Ametyst.

e-mail | plzen@sev-ametyst.cz
telefon | 377 444 084

